

Jan Łach

"Begegnung wird Zeugnis. Werden und Wesen des Neuen Testaments",
Otto Knoch, Stuttgart 1980 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 54/1, 180-181

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ona lepsza niż ta, którą przygotował kiedyś X. Léon-Dufour (*Vocabulaire de théologie biblique*), czy L. Coenen, (*Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament*), lub J. L. McKenzie (*Dictionary of the Bible*), zobaczmy.

Należy życzyć redaktorom dokończenia ambitnego zamiaru oddania w ręce czytelników posługujących się językiem niemieckim, gdzie już tak wiele jest różnych opracowań naukowych i popularnonaukowych, całościowego popularnego opracowania zagadnień biblijnych. Może staną się one impulsem dla powstania podobnego typu opracowań także w Polsce, gdzie świadomość religijna, a w związku z tym lektura Biblii, nieustannie przybiera na sile. Nie może ona być zdrowa, gdy nie będzie pomocy w postaci dobrych książek, na których bazować by mogły dalsze przedsięwzięcia.

ks. Jan Łach, Warszawa

Otto KNOCH *Begegnung wird Zeugnis. Werden und Wesen des Neuen Testaments*, Kevelaer — Stuttgart 1980, Butzon und Bercker — Katholisches Bibelwerk, s. 260 (*Biblische Basis-Bücher*, wyd. Eugen Sitarz, t. VI).

Szósty tom dziesięciotomowego dzieła redagowanego przez ks. Eugenia Sitarza opracowany został przez Ottona Knocha, przez 12 lat dyrektora Katolickiego Dzieła Biblijnego z siedzibą w Stuttgarcie, aktualnie profesora introdukcji biblijnej i kerygmatyki na uniwersytecie w Passawie. Zgodnie z zapowiedzią wydawców w pracy tej, podobnie jak i w dwu pozostałych, które dotąd „ujrzały światło dzienne”, zawarte są najważniejsze informacje o księgach Nowego Testamentu w ogóle oraz o poszczególnych pismach tych ksiąg. Materiał, który O. Knoch prezentuje, podzielony został następująco: ogólne wprowadzenie do ksiąg Nowego Testamentu, na co się składają m.in. takie zagadnienia, jak problem ewangelii przed ewangeliami, zagadnienie „zbioru” listów św. Pawła i listów katolickich, problem dziejów apostołskich i „objawienia” św. Jana, dalej problem powstawania i formowania się kanonu ksiąg Nowego Testamentu w Kościele greckim, łacińskim i syryjskim, wreszcie problem języka i przekazu tekstu ksiąg Nowego Testamentu. Wszystkie te kwestie omówił autor na 15 stronicach. Już to spostrzeżenie ujawnia zamysły autora książki: stara się on ukazać pozytywnie — bez wdawania się w dyskusje — to, co trzeba wiedzieć, aby z pożytkiem czytać Nowy Testament.

Historyczne księgi Nowego Testamentu scharakteryzował O. Knoch w rozdziale drugim. Kolejność zagadnień jest tu następująca: pojęcie i specyfika ewangelii, ewangelia św. Marka, św. Mateusza, św. Łukasza, problem synoptyczny, ewangelia św. Jana, Dzieje Apostolskie. Nowości w tej części pracy nie znajdujemy właściwie żadnych. Zaznaczyć trzeba daleko idącą ostrożność w formułowaniu sądów własnych o poszczególnych tych dziełach. Nie przyjął też autor książki ani nawet nie zasygnalizował rozwiązań problemu synoptycznego, proponowanych przez M. E. Boismarda, lecz za najbardziej prawdopodobną uznał w tej materii teorię dwóch źródeł.

O nowotestamentalnych listach należących do *Corpus Paulinum* autor wypowiada się również ogólnie, nie opowiadając się zdecydowanie za rozwiązaniami czy teoriami najnowszymi. O. Knoch omawia apostołską działalność i pisarski dorobek Pawła zapoznając czytelnika z dawnymi i nowszymi teoriami dotyczącymi autorstwa, czasu powstania, teologicznych założeń i wskazań moralnych. Znakomitą większość wszystkich wypowiedzi poza listem do Efezjan oraz listami pasterskimi przypisuje on samemu Apostołowi Narodów. Zna również racje tych uczonych, którzy dopatrują się w drugim liście do Tessaloniczan śladów opracowania dopiero po śmierci Pawła, zapoznaje też z problemem powstania i adresatów drugiej

części drugiego listu do Koryntian, jak też hipotetycznej kolejności listów do Kor wraz z tzw. listem o „nieczystości” oraz listem „jez”.

Na temat listów pasterskich autor książki zapoznaje z racjami, które mogą przemawiać za napisaniem ich jeszcze w czasach działalności Pawła, ale uważa za słuszniejsze te racje, które upatrują powstanie ich dopiero po śmierci Apostoła Narodów. Szczególnie ważne w tym względzie są kryteria wewnętrzne.

Bardzo interesujące, choć ujmowane również nadzwyczaj zwięźle, są syntezy teologiczne poszczególnych listów (*Theologische Bedeutung*). Najbardziej interesujące w tym względzie są dane z listów pasterskich, które powstały ok. 100 roku, a w ten sposób ukazują problem młodego Kościoła tego czasu.

Kolejną zajmuje się O. Knoch listem do Hebrajczyków. Na temat tej księgi biblijnej powtarza on znane skądinąd poglądy. Interesujące jest jednak jego spostrzeżenie na temat przeznaczenia listu. Na podstawie końcowego stwierdzenia nie znanego nam autora, jakie zawiera się w Hebr 13,18—25, można wnioskować, że mamy do czynienia nie z rozprawą teologiczną, ale rzeczywistym listem skierowanym do określonego kręgu odbiorców przeżywających konkretne trudności, którym należało zaradzić. Starał się im przeciwstawić i udzielić wskazówek, jak je należy przezwyciężyć, najprawdopodobniej słynny Apollos z Aleksandrii (Dz 18,24nn.), choć nie mamy na to pewnych świadectw w tradycji. Znaczenie teologiczne listu jest wyjątkowe: właśnie w tym liście opracowano wszechstronnie problem Chrystusowego kapłaństwa oraz sens wędrówki eschatycznego ludu Bożego zmierzającego do ostatecznego celu, jakim jest udział w bogactwie dóbr wiecznych wysłużonych przez Najwyższego Kapłana Nowego Przymierza.

O listach katolickich informuje O. Knoch krótko. Zaznacza na początku, co rozumiano pod określeniem „katolickie”, że określenie to odnosiło się zasadniczo tylko do I listu Jana, że są to wczesnochrześcijańskie „świadczenia” myślenia teologicznego i motywacji postępowania moralnego. Potem przechodzi do prezentowania poszczególnych listów. Prezentację tę ujmuje w następujących punktach: autor; kanoniczność; autentyczność; treść; paralelizm wypowiedzi zawartych w liście z wypowiedziami w innych księgach biblijnych; problematyka teologiczna listu. Nie są one formułowane jednakowo i w tym samym porządku. Ich kolejność i treść uzależniona jest od tego, co dotąd traktowano jako problem charakterystyczny danego listu.

Właściwie nic nowego nie dowiadujemy się z omówienia księgi Apokalipsy. Uważam nawet, że opracowanie to — dokonane w pośpiechu — zawiera zagadnienia źle postawione, np. proroctwo czy fikcja literacka jest tematem nie łączącym się ściśle z omówieniem znaczenia teologicznego księgi. Jej założenia teologiczne bowiem bardziej wskazują na opracowanie literackie, aniżeli na relację profetycznych wizji ich autora.

Pomimo braków dzieło O. Knocha zasługuje na uwagę i może być pożyteczną lekturą dla tych, którzy nie studiowali systematycznie teologii, ale czytają systematycznie księgi Nowego Testamentu.

ks. Jan Łach, Warszawa

Gerhard SCHNEIDER, *Die Apostelgeschichte*, część II: *Kommentar zu Kap. 9,1—28,31*, Freiburg-Basel-Wien 1982, Verlag Herder, s. 440 (*Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament*, t. V/1).

Pierwszy tom komentarza do Dziejów Apostolskich w serii teologicznych komentarzy do ksiąg Nowego Testamentu, drukowanych przez zasłużoną oficynę wydawniczą Herdera, ukazał się w roku 1980. Recenzję tego